

Міністерство освіти і науки України
Західноукраїнський національний університет
Юридичний факультет

Затверджую

Т.в.о. декана юридичного факультету
Надія МОСКАЛЮК

2023р.

Затверджую

В.о. проректора з науково-педагогічної
роботи Віктор ОСТРОВЕРХОВ

2023 р.

Затверджую

Директор ЦНІНОТ
Святослав ПИТЕЛІВ

2023 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА

з дисципліни «Адміністративне судочинство»

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Галузь знань 08 – Право

Спеціальність 081 – Право

Освітньо-професійна програма - Право

Кафедра конституційного, адміністративного та фінансового права

Форма навчання	Курс	Семестр	Лекції (год.)	Практичних (год.)	ІРС (год.)	Тре-нінг, КПІЗ, (год.)	Самост. робота студ. (год.)	Всього (год.)	Екзам ен (сем.)
Денна	IV	7	26	26	3	8	87	150	7
Заочна	IV	7	8	4	-	-	138	150	7

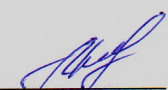
Затверджую

Тернопіль – ЗУНУ, 2023

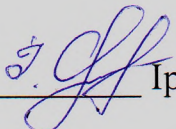
Робоча програма складена на основі освітньо-професійної програми підготовки бакалавра галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право», затвердженої Вченою Радою ЗУНУ, протокол № 10 від 24.06.2020.

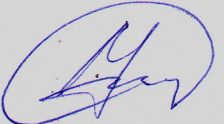
Робочу програму склала доцентка кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права, к.ю.н., доц. Мар'яна ВЕРБИЦЬКА

Робоча програма розглянута та затверджена на засіданні кафедри конституційного, адміністративного та фінансового права.
Протокол № 1 від 29 серпня 2023 р.

Завідувачка кафедри Мар'яна КРАВЧУК

Розглянуто та схвалено групою забезпечення спеціальності 081 «Право».
Протокол № 1 від «30» серпня 2023 р.

Голова групи
забезпечення
спеціальності Ірина ЛУКАСЕВИЧ-КРУТНИК

Гарант ОП Наталія ЧУДИК

**СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
«АДМІНІСТРАТИВНЕ СУДОЧИНСТВО»**

1. Опис дисципліни «Адміністративне судочинство»

Дисципліна – Адміністративне судочинство	Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5	Освітньо-професійна програма - Право	Обов'язкова дисципліна
		Мова навчання - українська
Кількість залікових модулів – 4	Галузь знань – 08 – «Право»	Рік підготовки : <i>Денна - 4 курс</i> <i>Заочна – 4 курс</i> Семестр: <i>Денна – 7</i> <i>Заочна – 7</i>
Кількість змістових модулів – 2	Спеціальність 081 – «Право»	Лекції: <i>Денна - 26 год.</i> <i>Заочна – 8 год.</i> Практичні заняття: <i>Денна - 26 год.</i> <i>Заочна – 4 год.</i>
Загальна кількість годин –150	Ступінь вищої освіти – бакалавр	Самостійна робота: <i>Денна - 87 год.</i> <i>Заочна – 138 год.</i> Тренінг, КПІЗ: 8 год. (денна) ІРС 3 год. (денна)
Тижневих годин – 10 год. з них аудиторних – 4 год.		Вид підсумкового контролю: <i>екзамен</i>

2. Мета і завдання вивчення дисципліни.

2.1. Мета вивчення дисципліни. Курс адміністративного судочинства України вивчається, як правило, поряд з конституційним правом України, адміністративним правом України і має три основних мети: загальноосвітню, правознавчу і практичну. Метою вивчення є: поглиблення знань про правила адміністративного судочинства; набуття здатності розв'язувати складні задачі та проблеми у сфері правовідносин, що виникають у зв'язку із здійсненням адміністративного судочинства; активізація аналітичної діяльності студентів, проведення науково-дослідницької роботи, а також практичних навичок діяльності правника.

Загальноосвітнє значення цієї дисципліни пов'язане з необхідністю підвищення загальної культури студентів – майбутніх юристів. *Правознавча мета* курсу полягає в поглибленні теоретичних знань про предмет та основні поняття адміністративного судочинства, його джерела, основні форми провадження тощо. *Практичне значення* курсу пов'язане з охопленням знань і навичок, необхідних для складання процесуальних документів у галузі адміністративного судочинства, участі у судових засіданнях тощо.

2.2. Завдання вивчення дисципліни полягає в тому, аби студенти закріпили знання з адміністративного судочинства, вивчили порядок судових проваджень, поняття публічно-правового спору та суб'єкта владних повноважень, та вміти на практиці складати відповідні процесуальні документи, заяви, клопотання, скарги тощо, та були компетентними учасниками адміністративного судочинства. Отже, завдання вивчення дисципліни полягає у такому:

- опанування сучасних доктринальних підходів до розуміння структури адміністративного судочинства, набуття здатності характеризувати її елементи;
- дослідження актуальних проблем, які виникають під час здійснення адміністративного судочинства, та пошук способів їх подолання;
- поглиблення знань про механізм адаптації національного законодавства про адміністративне судочинство до міжнародних стандартів у сфері правосуддя;
- удосконалення навичок з підготовки проектів документів, передбачених Кодексом адміністративного судочинства України, їх належного обґрунтування;
- вироблення здатності передбачати результати діяльності суб'єктів адміністративного судочинства з огляду на їх процесуальний статус;
- аналіз особливостей провадження в окремих категоріях адміністративних справ;
- набуття здатності системно досліджувати та тлумачити положення законодавства про адміністративне судочинство, у тому числі з урахуванням сутності та змісту юридичних категорій, використаних у текстах міжнародних договорів;
- розвинення вміння застосовувати принципи верховенства права під час здійснення адміністративного судочинства, в тому числі у ситуаціях законодавчої невизначеності.

2.3. Найменування компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

СК7, СК9, СК10, СК11, СК14, СК15, СК16.

СК7. Здатність застосовувати норми та інститути права, щонайменше з таких галузей, як: конституційне право, адміністративне право і адміністративне процесуальне право, цивільне і цивільне процесуальне право, трудове право, кримінальне і кримінальне процесуальне право.

СК9. Здатність використовувати бази даних органів юстиції та інформаційні технології необхідні під час здійснення юридичної діяльності.

СК10. Здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела для повного та всебічного встановлення певних обставин.

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

СК15. Здатність до самостійної підготовки проектів актів правозастосування.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

2.4. Передумови для вивчення дисципліни. Вивчення навчальної дисципліни «Адміністративне судочинство» здійснюється на основі здобутих студентами знань з навчальних дисциплін «Конституційне право», «Адміністративне право», «Юридична деонтологія та професійна етика».

2.5. Результати навчання

РН1, РН3, РН5, РН6, РН9, РН13, РН19, РН20, РН21, РН22

РН 1. Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

РН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з'ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

РН 12. Доносити до респондента матеріал з певної правової проблематики доступно і зрозуміло.

РН 13. Знати та розуміти особливості реалізації та застосування норм матеріального і процесуального права.

РН 15. Вільно використовувати для правничої діяльності доступні інформаційні технології і бази даних.

РН 17. Працювати в команді, забезпечуючи виконання завдань команди.

РН 20. Виокремлювати і аналізувати юридично значущі факти і робити обґрунтовані правові висновки.

РН 21. Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

РН 22. Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

3. Програма дисципліни «Адміністративне судочинство»

Змістовий модуль 1.

Тема 1. Організація, завдання, основні засади та форми адміністративного судочинства

Поняття, завдання та мета адміністративного судочинства. Ознаки адміністративного судочинства. Система адміністративних судів та їх повноваження. Особливості утворення адміністративних судів першої інстанції. Апеляційні суди. Суди касаційної інстанції.

Принципи адміністративного судочинства. Автоматизований розподіл справ. Єдина судова інформаційно-телекомунікаційна система. Адміністративна справа і публічно-правовий спір. Суб'єкт владних повноважень. Адміністративний суд. Адміністративна справа незначної складності (малозначна справа). Форми провадження в адміністративному судочинстві. Зразкові та типові справи.

Тема 2. Адміністративна юрисдикція

Поняття юрисдикції адміністративних судів, їх загальні ознаки та відмінності. Підстави розмежування юрисдикції розгляду спорів між судами та іншими юрисдикційними органами. Спори, які належать до юрисдикції адміністративного суду. Непоширеність адміністративним судам юрисдикції інших органів (судів).

Поняття підсудності адміністративних справ. Відмінність суб'єктної, предметної та інстанційної юрисдикції. Юридичні ознаки та властивості визначення підсудності.

Предметна підсудність районним, міськрайонним судам загальної юрисдикції як адміністративним судам. Предметна підсудність окружним адміністративним судам як місцевим судам першої інстанції. Предметна підсудність Касаційному адміністративному суду України як суду першої і останньої інстанції.

Територіальна підсудність адміністративних справ. Загальна, виняткова, виключна та альтернативна територіальна підсудність адміністративних справ. Виключна підсудність окружного суду, територіальна юрисдикція якого поширюється на м. Київ.

Інстанційна підсудність адміністративних справ. Місцеві адміністративні суди, апеляційні суди, Касаційний адміністративний суд, його компетенція щодо розгляду і вирішення адміністративних справ.

Підсудність пов'язаних між собою вимог. Наслідки порушення правил підсудності.

Тема 3. Суд та учасники судового процесу

Адміністративно-процесуальний статус учасників адміністративного судочинства. Поняття адміністративної процесуальної правосуб'єктності. Адміністративно-процесуальний статус учасників справи (сторін, третіх осіб). Процесуальне правонаступництво. Склад суду. Відводи. Участь у судовому процесі органів та осіб, яким законом надано право звертатись до суду в інтересах інших осіб. Участь у справі представника. Інші учасники адміністративного судочинства.

Тема 4. Докази та доказування в адміністративному судочинстві

Поняття адміністративного процесуального доказування. Поняття доказів, предмет доказування, обов'язок доказування, їх повноваження. Джерела доказів. Пояснення сторін, третіх осіб та їхніх представників про відомі їм обставини. Визнання сторонами обставин, якими друга сторона обґрунтовує свої вимоги. Показання свідків про відомі йому обставини. Письмові докази, документи. Речові докази, предмети матеріального світу. Висновки експертів. Законність одержання доказів.

Дослідження доказів. Установлення фактів протиправних рішень, дій чи бездіяльності органу владних повноважень, наявності чи відсутності адміністративно-правового спору, чи спору про право, наявності інтересів третіх осіб, наявності адміністративного правопорушення та його складу, обставин, що пом'якшують і обтяжують відповідальність, наявність майнової шкоди тощо.

Преюдиційні факти, їх поняття і значення. Загальновідомі обставини та визнані факти, їх значення. Класифікація доказів. Прямі та непрямі докази. Обвинувальні докази, виправдувальні докази, первісні та похідні докази.

Заходи забезпечення доказів та адміністративних проваджень, їх нормативно-правове регулювання.

Тема 5. Характеристика загальних інститутів адміністративного судочинства (строки, судові витрати, забезпечення позову тощо)

Основні положення про процесуальні строки. Поновлення пропущених процесуальних строків. Повідомлення і виклики суду учасникам справи. Офіційне оприлюднення оголошень у справах. Поняття та види судових витрат. Судовий збір. Витрати, пов'язані із розглядом справи. Розподіл судових витрат в адміністративному судочинстві. Правові підстави застосування заходів процесуального примусу. Види заходів процесуального примусу. Фіксування адміністративного процесу. Журнал судового засідання.

Правові підстави та порядок забезпечення позову. Види забезпечення позову в адміністративному судочинстві. Вимоги до порядку подання заяви про забезпечення позову.

Тема 6. Звернення до адміністративного суду

Місце звернення до суду та відкриття провадження у справі у структурі адміністративного судочинства. Право на звернення приватної особи до суду за захистом як невід'ємна складова права на справедливий суд, гарантованого Конвенцією про захист прав людини та основоположних свобод 1950 р. Особливості нормативного закріплення права на

звернення до адміністративного суду. Обмеження права на звернення до адміністративного суду. Суб'єкти права на звернення до адміністративного суду. Характеристика випадків, коли суб'єкти владних повноважень можуть звертатися до адміністративного суду. Підстави звернення до адміністративного суду. Строки звернення до адміністративного суду. Наслідки пропусчення строків звернення до адміністративного суду. Позовна заява як форма звернення до адміністративного суду. Порядок звернення до адміністративного суду. Правнича допомога при зверненні до суду. Судовий збір за подання позовної заяви в адміністративний суд. Способи судового захисту суб'єктивних публічних прав. Дискреція суду щодо визначення ефективного способу захисту суб'єктивних публічних прав. Умови прийняття судом позовної заяви до розгляду та відкриття провадження у справі. Прояви надмірного формалізму суду на етапі відкриття провадження у справі.

Структура позову – підстава позову, предмет позову та зміст позову, їх юридичні ознаки. Види позовів. Зобов'язуючі позови, установчі позови, застосовчі позови. Право на позов. Форма і зміст позову. Вимоги до позовної заяви.

Тема 7. Провадження у суді першої інстанції

Підготовче провадження. Місце підготовчого провадження у структурі адміністративного судочинства. Завдання підготовчого провадження. Процесуальні та часові межі підготовчого провадження. Врегулювання спору за участю судді. Суб'єкти адміністративного судочинства, уповноважені на здійснення процесуальних дій на етапі підготовчого провадження. Характеристика сукупності процесуальних дій, що наповнюють підготовче провадження. Порядок подання заяв по суті справи. Правила проведення підготовчого засідання. Випадки, коли підготовче засідання не проводиться. Види судових рішень за наслідками підготовчого засідання. Розгляд справи по суті. Місце розгляду справи по суті в структурі адміністративного судочинства. Судові дебати. Завдання розгляду справи по суті. Строки розгляду адміністративної справи. Судове засідання як процесуальна форма розгляду адміністративної справи по суті. Головуючий у судовому засіданні. Судові рішення за наслідками розгляду адміністративної справи: вимоги до оформлення, ухвалення та доведення змісту до відома адресатів. Вимоги до судового рішення: законність, обґрунтованість, повнота обґрунтування, всебічність обґрунтування, доказовість обґрунтування. Постанови і ухвали, їх зміст та структура.

Тема 8. Спрошене та письмове провадження

Адміністративна справа незначної складності (малозначна справа). Справи, що розглядаються адміністративним судом за правилами спрошеного позовного провадження. Вирішення питання про розгляд справи за правилами спрошеного позовного провадження. Строк та особливості розгляду адміністративної справи за правилами спрошеного позовного провадження. Особливості судового засідання у спрошеному позовному провадженні. Розгляд адміністративної справи в порядку письмового провадження. Позовні вимоги, які розглядаються виключно в порядку письмового провадження.

Змістовий модуль 2.

Тема 9. Особливості розгляду окремих категорій адміністративних справ

Особливості позовного провадження в окремих категоріях адміністративних справ. Оскарження нормативно-правових актів органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів владних повноважень. Оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України. Розгляд окремих категорій термінових адміністративних справ. Розгляд типових та зразкових справ.

Тема 10. Апеляційне провадження

Апеляційне провадження. Порядок і строки апеляційного провадження. Вимоги до апеляційної скарги. Процесуальні питання відкриття апеляційного провадження.

Апеляційний розгляд. Повноваження суду апеляційної інстанції за наслідками розгляду апеляційної скарги на судові рішення. Судові рішення суду апеляційної інстанції.

Тема 11. Касаційне провадження

Касаційне провадження Порядок і строки касаційного провадження. Вимоги до касаційної скарги. Процесуальні питання відкриття касаційного провадження. Касаційний розгляд. Підстави і порядок передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду. Повноваження суду касаційної інстанції за наслідками розгляду касаційної скарги. Судові рішення суду касаційної інстанції. Структура КАС, палати КАС.

Тема 12. Перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими та виключними обставинами

Поняття та значення перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами. Підстави перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами. Порядок і строк подання заяви про перегляд судового рішення за нововиявленими чи виключними обставинами. Порядок перегляду судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами.

Тема 13. Виконання судових рішень в справах адміністративного судочинства

Поняття і види судових рішень. Набрання судовими рішеннями законної сили. Зміст виконання судових рішень. Поняття виконання судових рішень. Звернення до виконання судового рішення.

Порядок виконання судових рішень. Звичайне виконання, негайне виконання, примусове виконання. Виконавче провадження.

Відповідальність за невиконання судових рішень. Види відповідальності – кримінальна, адміністративна, цивільно-правова, дисциплінарна, підстави застосування та їх характеристика. Судовий контроль за виконанням рішень адміністративних судів.

4. Структура залікового кредиту дисципліни «Адміністративне судочинство»

№ п/п	Тема	Лекції	Практ. заняття	Індивід. робота	Тренінг КПЗ	Самостій на робота	Контрольні Заходи
1.	Організація, завдання, основні засади та форми адміністративного судочинства	2	2	1	2	7	Тести, опитування, есе
2.	Адміністративна юрисдикція	2	2			7	Тести, опитування, практ. завдання
3.	Суд та учасники судового процесу	2	2			7	Тести, опитування, практ. завдання, есе
4.	Докази та доказування	2	2			7	Тести, опитування, практ. завдання, есе
5.	Характеристика загальних інститутів адміністративного судочинства (строки, судові витрати, забезпечення позову тощо)	2	2			7	Тести, опитування, практ. завдання
6.	Звернення до адміністративного суду	2	2			7	Тести, опитування, практ. завдання
7.	Провадження у суді першої інстанції	2	2			7	Тести, опитування, практ. завдання
8.	Спрощене та письмове провадження	2	2			7	Тести, опитування, практ. завдання
Змістовий модуль 2. Особлива частина							
9.	Особливості розгляду окремих категорій адміністративних справ	2	2	2	2	7	Тести, опитування, практ. завдання
10.	Апеляційне провадження	2	2			6	Тести, опитування, практ. завдання
11.	Касаційне провадження	2	2			6	Тести, опитування, практ. завдання
12.	Перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими та виключними обставинами	2	2			6	Тести, опитування, практ. завдання
13.	Виконання судових рішень в справах адміністративного судочинства	2	2			6	Тести, опитування, практ. завдання
Всього		26	26	3	4	87	

Структура залікового кредиту дисципліни «Адміністративне судочинство»
Заочна форма

№ п/п	Тема	Лекції	Практ. заняття	СРС
Змістовий модуль 1. Загальна частина				
1.	Організація, завдання, основні засади та форми адміністративного судочинства	2	2	10
2.	Адміністративна юрисдикція	1		10
3.	Суд та учасники судового процесу	1		10
4.	Докази та доказування	1		10
5.	Характеристика загальних інститутів адміністративного судочинства (строки, судові витрати, забезпечення позову тощо)	1		10
6.	Звернення до адміністративного суду	-		10
7.	Провадження у суді першої інстанції	-		10
Змістовий модуль 2. Особлива частина				
8.	Спрощене та письмове провадження	-	2	10
9.	Особливості розгляду окремих категорій адміністративних справ	-		10
10.	Апеляційне провадження	1		12
11.	Касаційне провадження	1		12
12.	Перегляд судового рішення у зв'язку з ново виявленими та виключними обставинами	-		12
13.	Виконання судових рішень в справах адміністративного судочинства	-		12
Всього		8	4	138

5. Тематика практичних занять

Практичне заняття 1

Тема 1. Організація, завдання, основні засади та форми адміністративного судочинства

Мета: з'ясування особливостей організації адміністративного судочинства, основних засад адміністративного судочинства та його форм, передбачених КАС України.

Питання для обговорення:

1. Поняття, завдання та мета адміністративного судочинства.
2. Ознаки адміністративного судочинства.
3. Система адміністративних судів та їх повноваження.
4. Адміністративна справа і публічно-правовий спір. Суб'єкт владних повноважень.
5. Основоположні засади адміністративного судочинства.
6. Принцип офіційного з'ясування обставин справи.
7. Порівняльний аналіз форм адміністративного судочинства.

Практичне заняття 2

Тема 2. Адміністративна юрисдикція

Мета: опанування знаннями про предметну, суб'єктну та територіальну юрисдикцію адміністративних спорів.

Питання для обговорення:

1. Поняття юрисдикції адміністративних судів, їх загальні ознаки та відмінності. Підстави розмежування юрисдикції розгляду спорів між судами та іншими юрисдикційними органами.

2. Предметна юрисдикція.
3. Справи, які підсудні місцевим загальним судам як адміністративним.
4. Інстанційна юрисдикція.
5. Загальна, виняткова, виключна та альтернативна територіальна підсудність адміністративних справ.
6. Передача адміністративної справи з одного адміністративного суду до іншого

Практичне заняття 3

Тема 3. Суд та учасники судового процесу

Мета: дослідити права та обов'язки сторін в адміністративному процесі, порядок участі свідків, третіх осіб та роль інших учасників адміністративному судочинстві.

Питання для обговорення:

1. Поняття, склад та класифікація учасників адміністративного судочинства.
2. Процесуальне становище судді адміністративного суду, визначення складу суду.
3. Відвід (самовідвід) судді: підстави, порядок.
4. Сторони в адміністративному процесі, їх права та обов'язки.
5. Заміна сторін в адміністративному судочинстві.
6. Треті особи в адміністративному судочинстві.
7. Представництво в адміністративному судочинстві.
8. Участь прокурора в господарському процесі.
9. Правове становище інших учасників адміністративного процесу.

Практичне заняття 4

Тема 4. Докази та доказування в адміністративному судочинстві

Мета: з'ясувати поняття доказування та доказів, їх класифікацію та заходи їх забезпечення.

Питання для обговорення:

1. Поняття доказування в адміністративному судочинстві.
2. Поняття доказів, предмет доказування, обов'язок доказування, їх повноваження.
3. Джерела доказів.

4. Класифікація доказів.
5. Підстави звільнення від доказування. Преюдиція в адміністративному судочинстві.
6. Порядок подання доказів.
7. Письмові докази, вимоги до них.
8. Електронні докази.
9. Висновок експерта.
10. Висновок експерта у галузі права: процесуальна природа.
11. Витребування доказів в адміністративному судочинстві.
12. Забезпечення доказів в адміністративному судочинстві.

Практичне заняття 5

Тема 5. Характеристика загальних інститутів адміністративного судочинства (строки, судові витрати, забезпечення позову тощо)

Мета: з'ясувати основні поняття строків, судових витрат, заходів процесуального примусу, фіксування судового процесу, забезпечення позову в адміністративному судочинстві.

Питання для обговорення:

1. Основні положення про процесуальні строки.
2. Строки звернення до адміністративного суду.
3. Поновлення пропущених процесуальних строків.
4. Повідомлення і виклики суду учасникам справи.
5. Вручення судової повістки.
6. Офіційне оприлюднення оголошень у справах.
7. Поняття та види судових витрат.
8. Судовий збір в адміністративному судочинстві.
9. Витрати, пов'язані з розглядом справи.
10. Розподіл судових витрат в адміністративному судочинстві.
11. Правові підстави та види застосування заходів процесуального примусу.
12. Фіксування адміністративного процесу. Протокол судового засідання.
13. Правові підстави та порядок забезпечення позову.
14. Види забезпечення позову в адміністративному судочинстві.
15. Вимоги до порядку подання заяви про забезпечення позову.

Практичне заняття 6

Тема 6. Звернення до адміністративного суду

Мета: дослідити та закріпити правила щодо звернення з позовом до адміністративного суду та процесуальні можливості суду на цій стадії.

Питання для обговорення:

1. Право на звернення приватної особи до суду за захистом як невід'ємна складова права на справедливий суд.
2. Суб'єкти права на звернення до адміністративного суду.
3. Характеристика випадків, коли суб'єкти владних повноважень можуть звертатися до адміністративного суду.
4. Підстави та строки звернення до адміністративного суду.
5. Структура позову – підстава позову, предмет позову та зміст позову, їх юридичні ознаки. Види позовів.
6. Позовна заява як форма звернення до адміністративного суду, вимоги до неї та документів, які додаються до позовної заяви.
7. Судовий збір за подання позовної заяви в адміністративний суд.
8. Дискреція суду щодо визначення ефективного способу захисту суб'єктивних публічних прав.
9. Умови прийняття судом позовної заяви до розгляду та відкриття провадження у справі.
10. Підстави та наслідки залишення позовної заяви без руху.

11. Підстави та наслідки повернення позовної заяви.
12. Підстави та наслідки відмови у відкритті провадження.
13. Зміст ухвали про відкриття провадження у справі.

Практичне заняття 7

Тема 7. Провадження у суді першої інстанції

Мета: з'ясувати особливості провадження в суді першої інстанції.

Питання для обговорення:

1. Підготовче провадження: мета, строк, порядок проведення.
2. Зміст та порядок подання заяв по суті справи.
3. Вимоги та порядок подання заяв з процесуальних питань.
4. Врегулювання спору за участю судді.
5. Розгляд справи по суті.
6. Дослідження доказів у справі.
7. Зупинення провадження у справі.
8. Закриття провадження у справі.
9. Залишення позову без розгляду.
10. Судові рішення, їх зміст та порядок ухвалення.

Практичне заняття 8

Тема 8. Провадження у суді першої інстанції

Мета: проаналізувати особливості розгляду справ у порядку спрощеного позовного провадження з викликом сторін чи без такого виклику, письмового провадження

Питання для обговорення:

1. Адміністративна справа незначної складності (малозначна справа).
2. Справи, що розглядаються адміністративним судом за правилами спрощеного позовного провадження.
3. Вирішення питання про розгляд справи за правилами спрощеного позовного провадження.
4. Строк та особливості розгляду адміністративної справи за правилами спрощеного позовного провадження.
5. Розгляд адміністративної справи в порядку письмового провадження.
6. Зразкова справа, порядок розгляду ВС справи як зразкової.

Практичне заняття 9

Тема 9. Особливості розгляду окремих категорій адміністративних справ

Мета: проаналізувати особливості розгляду справ у порядку спрощеного позовного провадження з викликом сторін чи без такого виклику, письмового провадження, типових справ.

Питання для обговорення:

1. Особливості позовного провадження в окремих категоріях адміністративних справ.
2. Особливості провадження у справах щодо оскарження нормативно-правових актів органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів владних повноважень.
3. Особливості провадження у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.
4. Особливості провадження у справах щодо примусового відчуження земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, з мотивів суспільної небезпеки.
5. Розгляд окремих категорій термінових адміністративних справ.
6. Особливості розгляду окремих категорій термінових справ. Пов'язаних з виборами та референдумом.
7. Особливості провадження у справах за зверненням органів доходів і зборів.

8. Розгляд типових та зразкових справ.

Практичне заняття 10

Тема 10. Апеляційне провадження

Мета: вивчити порядок звернення з апеляційною скаргою, повноваження апеляційної інстанції, постанови апеляційного суду.

Питання для обговорення:

1. Вимоги до апеляційної скарги, строк та порядок її подання.
2. Процесуальні питання відкриття апеляційного провадження.
3. Порядок і строки апеляційного провадження.
4. Повноваження апеляційної інстанції.
5. Судові рішення суду апеляційної інстанції.

Практичне заняття 11

Тема 11. Касаційне провадження

Мета: вивчити порядок звернення з касаційною скаргою, повноваження касаційної інстанції, постанови КАС.

Питання для обговорення:

1. Порядок і строки касаційного провадження.
2. Вимоги до касаційної скарги.
3. Процесуальні питання відкриття касаційного провадження.
4. Касаційний розгляд.
5. Підстави і порядок передачі справи на розгляд палати, об'єднаної палати або Великої Палати Верховного Суду.
6. Судові рішення суду касаційної інстанції.
7. Структура КАС, палати КАС.

Практичне заняття 12

Тема 12 Перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими та виключними обставинами

Мета: з'ясувати зміст нововиявлених та виключних обставин, порядок перегляду справ за такими обставинами.

Питання для обговорення:

1. Поняття виключних та нововиявлених обставин.
2. Строки звернення з заявами про перегляд справ за нововиявленими і виключними обставинами.
3. Порядок розгляду заяв про перегляд судових рішень за нововиявленими і виключними обставинами.
4. Судові рішення у справах про перегляд за ново виявленими чи виключними обставинами.

Практичне заняття 13

Тема 13. Виконання судових рішень в справах адміністративного судочинства

Мета: з'ясувати поняття та види судових рішень, порядок їх виконання.

Питання для обговорення:

1. Поняття і види судових рішень.
2. Набрання судовими рішеннями законної сили.
3. Порядок виконання судових рішень.
4. Відповідальність за невиконання судових рішень.

6. Комплексне практичне індивідуальне завдання

Комплексне практичне індивідуальне завдання виконується студентом під керівництвом викладача протягом навчального семестру. Форма виконання – письмова. Структура роботи: титульна сторінка з вказівкою назви навчального закладу, теми роботи, прізвища виконавця, наукового керівника; план роботи; вступ; основна частина (2-4 розділи); висновки; список використаних джерел. Робота виконується в друкованому варіанті на аркушах А4, обсягом до 25 сторінок. Оцінка індивідуального науково-дослідного завдання визначається рівнем виконання роботи та знаннями студента, показаними на її захисті.

Завдання для КПЗ

Опрацювання теоретичного матеріалу (частина 1) (реферат чи есе)

Теми:

1. Становлення та сутність адміністративного судочинства як провідної форми судового захисту прав громадян.
2. Судовий адміністративний процес в Україні у контексті Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод.
3. Особливості адміністративної юстиції Франції. Адміністративні суди у Франції.
4. Адміністративна юстиція Німеччини.
5. Адміністративна юстиція Великобританії.
6. Адміністративна юстиція США.
7. Порядок здійснення судами контролю над адміністрацією в США.
8. Адміністративний суд Австрії.
9. Становлення адміністративної юстиції у Польщі.
10. Становлення адміністративної юстиції у Естонії.
11. Адміністративна юстиція Єгипту.
12. Генезис наукових поглядів щодо правової природи адміністративної юстиції.
13. Основні типи (моделі) адміністративної юстиції у зарубіжних країнах та в Україні.
14. Принципи здійснення адміністративного судочинства.
15. Адміністративна юстиція як необхідний атрибут демократичної та правової держави.
16. Місце і роль Верховного Суду в системі адміністративного судочинства України.
17. Предмет адміністративного процесуального права, публічний та приватний його аспекти.
18. Суб'єкти, об'єкти та юридичні факти як елементи структури адміністративних процесуальних відносин.
19. Принцип верховенства права в адміністративному судочинстві України.
20. Стадії адміністративного судочинства.
21. Поняття неналежної сторони та процедура її заміни.
22. Поняття та критерії адміністративної юрисдикції адміністративних судів.
23. Публічно-правовий спір як предмет розгляду в адміністративних судах.
24. Суб'єкт владних повноважень як учасник адміністративного процесу.
25. Правове регулювання судових витрат в адміністративному судочинстві.
26. Статус Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини в адміністративно-судовому процесі.
27. Адміністративний позов: теоретичний аспект.
28. Право на позов адміністративному процесі.
29. Сутність та зміст доказування у адміністративному процесі.
30. Медіація в адміністративному судочинстві.
31. Адміністративна юрисдикція щодо спорів, які виникають з публічної служби.
32. Особливості розгляду адміністративними судами виборчих спорів.
33. Спори за адміністративним позовом суб'єкта владних повноважень до фізичних чи юридичних осіб.
34. Особливості провадження у справах щодо оскарження нормативно-правових актів органів виконавчої влади, Верховної Ради Автономної Республіки Крим, органів місцевого самоврядування та інших суб'єктів владних повноважень.

35. Особливості провадження у справах щодо оскарження актів, дій чи бездіяльності Верховної Ради України, Президента України, Вищої ради правосуддя, Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.
36. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами про примусове відчуження земельної ділянки, інших об'єктів нерухомого майна, що на ній розміщені, з мотивів суспільної необхідності.
37. Особливості провадження у справах щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності виборчих комісій, комісій з референдуму, членів цих комісій.
38. Особливості провадження у справах щодо уточнення списку виборців.
39. Особливості провадження у справах щодо оскарження рішень, дій або бездіяльності органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, засобів масової інформації, інформаційних агентств, підприємств, установ, організацій, їхніх посадових та службових осіб, творчих працівників засобів масової інформації та інформаційних агентств, які порушують законодавство про вибори та референдум.
40. Особливості провадження у справах щодо оскарження дій або бездіяльності кандидатів, їхніх довірених осіб, партії (блоку), місцевої організації партії, їхніх посадових осіб та уповноважених осіб, ініціативних груп референдуму, інших суб'єктів ініціювання референдуму, офіційних спостерігачів від суб'єктів виборчого процесу.
41. Особливості провадження у справах, пов'язаних із виборами Президента України.
42. Особливості судових рішень за наслідками розгляду справ, пов'язаних з виборчим процесом чи референдумом, та їх оскарження.
43. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування про встановлення обмеження щодо реалізації права на свободу мирних зібрань.
44. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами про усунення перешкод та заборону втручання у здійснення права на свободу мирних зібрань.
45. Особливості провадження у справах за зверненням органів доходів і зборів.
46. Особливості провадження у справах про дострокове припинення повноважень народного депутата України в разі невиконання ним вимог щодо несумісності.
47. Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій чи бездіяльності суб'єктів владних повноважень щодо притягнення до адміністративної відповідальності.
48. Особливості провадження у справах з приводу рішень, дій або бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця.
49. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу примусового повернення чи примусового видворення іноземців або осіб без громадянства за межі території України.
50. Особливості провадження у справах за адміністративними позовами з приводу затримання іноземців або осіб без громадянства.
51. Особливості провадження у зразковій справі.
52. Особливості провадження у типовій справі.
53. Виконання судових рішень адміністративного суду як механізм забезпечення ефективності адміністративної юстиції.

Завдання для практичної частини(частина 2):

- обрати в Єдиному державному реєстрі судових рішень конкретне рішення (за 2023 рік);
- повно та всебічно проаналізувати обставини справи;
- сформулювати фабулу задачі;
- поставити до неї запитання та дати відповіді на них (не менше 5);
- простежити можливий перегляд знайденого рішення в апеляційному чи/та касаційному порядку;
- скласти на основі рішення суду:
 - Позовну заяву;
 - Відзив на позовну заяву;
 - Заяву чи клопотання з процесуальних питань (про витребування доказів, призначення експертизи, забезпечення позову, залучення співвідповідача тощо).

**7. Самостійна робота
(денна форма)**

<i>№ п/п</i>	Тематика	К-сть годин
1.	Організація, завдання, основні засади та форми адміністративного судочинства	7
2.	Адміністративна юрисдикція	7
3.	Суд та учасники судового процесу	7
4.	Докази та доказування	7
5.	Характеристика загальних інститутів адміністративного судочинства (строки, судові витрати, забезпечення позову тощо)	7
6.	Звернення до адміністративного суду	7
7.	Провадження у суді першої інстанції	7
8.	Спрощене та письмове провадження	7
9.	Особливості розгляду окремих категорій адміністративних справ	7
10.	Апеляційне провадження	6
11.	Касаційне провадження	6
12.	Перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими та виключними обставинами	6
13.	Виконання судових рішень в справах адміністративного судочинства	6
	Загалом	87

(заочна форма)

<i>№ п/п</i>	Тематика	К-сть годин
1.	Організація, завдання, основні засади та форми адміністративного судочинства	10
2.	Адміністративна юрисдикція	10
3.	Суд та учасники судового процесу	10
4.	Докази та доказування	10
5.	Характеристика загальних інститутів адміністративного судочинства (строки, судові витрати, забезпечення позову тощо)	10
6.	Звернення до адміністративного суду	10
7.	Провадження у суді першої інстанції	10
8.	Спрощене та письмове провадження	10
9.	Особливості розгляду окремих категорій адміністративних справ	10
10.	Апеляційне провадження	12
11.	Касаційне провадження	12
12.	Перегляд судового рішення у зв'язку з нововиявленими та виключними обставинами	12
13.	Виконання судових рішень в справах адміністративного судочинства	12
	Загалом	138

8. Організація і проведення тренінгу

Тренінг з дисципліни «Адміністративне судочинство» проводиться у навчальному процесі підготовки бакалаврів права з метою вироблення практичних навичок роботи у команді, розвитку здатності прогнозувати поведінку інших учасників та освоєння методів групової комунікації у вирішенні завдань із захисту прав та свобод людини.

Порядок проведення тренінгу :

1. **Вступна частина** проводиться з метою ознайомлення студентів з темою тренінгового заняття.

2. **Організаційна частина** полягає у створенні робочого настрою у колективі студентів, визначенні правил проведення тренінгового заняття. Можлива наявність роздаткового матеріалу у вигляді таблиць, бланків документів.

3. **Практична частина** реалізовується шляхом виконання завдань у групах студентів з певних проблемних питань теми тренінгового заняття.

Підведення підсумків. Обговорюються результати виконаних завдань у групах. Обмін думками з питань, які виносились на тренінгові заняття.

Питання тренінгу:

1. Особливості розгляду окремих категорій адміністративних справ.
2. Зразкові та типові справи.

9. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

В процесі вивчення дисципліни «Адміністративне судочинство» використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи студента:

- стандартизовані тести;
- поточне опитування;
- залікове модульне тестування та опитування;
- наскрізні проекти;
- аналітичні звіти, реферати, есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- ректорська контрольна робота;
- оцінювання результатів КППЗ;
- екзамен.

10. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни «Адміністративне судочинство» визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Заліковий модуль 1	Заліковий модуль 2	Заліковий модуль 3	Заліковий модуль 4
20%	20%	20%	40%
1. Усне опитування під час заняття (8 тем по 5 балів = 40 балів). 2. Письмова робота = 60 балів.	1. Усне опитування під час заняття (5 тем по 6 балів = 30 балів). 2. Письмова робота = 70 балів.	1. Активна участь у тренінгах, презентації та самопрезентації = 20 балів. 2. Написання КППЗ, на основі сформованих індивідуальних завдань = 50 балів. 3. Захист КППЗ = 30 балів.	1. Тестові завдання (25 тестів по 2 бали за тест) – макс. 50 балів. 2. Завдання 1 – макс. 25 балів. 3. Завдання 2 – макс. 25 балів.

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	Відмінно	A (відмінно)
85-89	Добре	B (дуже добре)
75-84		C (добре)
65-74	Задовільно	D (задовільно)
60-64		E (достатньо)
35-59	Незадовільно	FХ (незадовільно з можливістю повторного складання)
1-34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

Вид методичного забезпечення	Номер теми
<i>Мультимедійний проектор Epson EB-S05</i>	1-13
<i>Прикладне програмне забезпечення загального призначення (засоби Microsoft Office)</i>	1-13

Рекомендовані джерела інформації:

1. Dicey A. V. Introduction to the study of the law of the constitution. 5th ed. London: Macmillan, 1897.
2. Latvijas Administratīvo pārkāpumu kodekss. URL: <https://likumi.lv/doc.php?id=89648>
3. Report on Independence and Accountability of the Judiciary? Adopted by General Assembly of the ENCJ Hjme 13 June 2014 https://www.ency.eu/images/stories/pdf/workinggroups/independence/ency_report_independence_accountability_2014_2015_adopted_ga_corr_2016.pdf
4. UN Draft Universal Declaration on the Independence of Justice (“Singhvi Declaration”) (referenced by UN Commission on Human Rights, resolution 1989/32). URL: <http://icj.wpengine.netdna-cdn.com/wp-content/uploads/2014/03/SR-Independence-ofJudges-and-Lawyers-Draftuniversal-declaration-independence-justice-SinghviDeclarationinstruments-1989-eng.pdf>.
5. Адміністративне процесуальне право: Навч. посібник / кол. авт.; за заг.ред. Т.П. Мінки. Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 201. 320 с.
6. Адміністративне судочинство України: теорія та практика: монографія / кол. авт.; за заг. ред. О.М. Нечитайла. К.: ВАІТЕ, 2018. 288 с. URL: https://www.researchgate.net/profile/Yuliya_Serebryakova/publication/323830030_VISIJ_ADMINISTRATIVNIJ_SUP_UKRAINI_ADMINISTRATIVNE_SUDOCINSTVO_UKRAINI_TEORIA_TA_PRAKTIKA_Monografia/links/5aad1578458515e3e7cade/VISU-ADMINISTRATIVNIJ-SUD-UKRAINI-ADMINISTRATIVNE-SUDOCINSTVO-UKRAINI-TEORIA-TA-PRAKTIKA-Monografia.pdf
7. Адміністративний процес України (у схемах): навчальний посібник / М. М. Бурбика, М. В. Колеснікова, А. В. Солонар. Суми: Сумський державний університет, 2019. 108 с.
8. Бандурка, О. М. Адміністративний процес України: монографія. Харків: ХНУВС-Майдан, 2019. 422 с. http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/7669/Bahdurka_admin_proces_2019.pdf?sequence=1&isAllowed=y
9. Бевзенко В.М., Смокович М.І. Адміністративний процес України: теорія, практика. К.: Дакор, 2022, 500 с.
10. Бойко В. Я. Зразки процесуальних документів в господарському та адміністративному судочинстві. К.: Дакор. 2018 рік. 256 с.
11. Вербіцька М., Ботвинник В. Електронні докази як новий вид доказів у адміністративному судочинстві. *Актуальні проблеми правознавства*. Випуск 1 (21) 2020. С. 48-52.
12. Вербіцька М., Гоголь А. Деякі аспекти запровадження електронного суду в адміністративному судочинстві. *Актуальні проблеми правознавства*. Випуск 1 (21) 2020 С. 52-58.
13. Вербіцька М., Семенюк В. Межі адміністративної юрисдикції: спірні питання. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 3 (2020). С. 200-203.
14. Вербіцька М. Заборона свавілля суб'єктів владних повноважень крізь призму практики ЄСПЛ. Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід: *Матеріали V Міжнародної науково-практичної конференції, м. Тернопіль, Західноукраїнський національний університет, 16-17 квітня 2021 р.* Тернопіль: Університетська думка, 2021. С. 56-58.
15. Вербіцька М., Балик В. Деякі аспекти розгляду справ з приводу рішень, дій чи бездіяльності органу державної виконавчої служби, приватного виконавця в адміністративному судочинстві *Актуальні проблеми правознавства*. Випуск 4 (28). 2021 С. 25-31.
16. Вербіцька М., Боднарчук Л. Суб'єкт владних повноважень як позивач в адміністративних справах. *Актуальні проблеми правознавства*. Випуск 4 (28) 2021. С. 31-38.
17. Вербіцька, М. В., Блашак А. Експерт у галузі права як учасник в адміністративному судочинстві. *Права людини в Україні: минуле, сьогодні, майбутнє: тези доп. учасників II Всеукр. наук.-практ. конф.* Харків, 10 груд. 2021 р. С. 187-189.

18. Вербіцька М. Деякі аспекти становлення адміністративного судочинства в Україні: *Матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф. Інноваційний потенціал та правове забезпечення соціальноекономічного розвитку України: виклик глобального світу, 19-20 травня 2022 р.* / Полт. ін-т економіки і права ЗВО «Відкритий міжнародний університет розвитку людини «Україна»; ред. колег.: Н. М'якушко (голова), Р. Шаравара, Р. Басенко та ін.; відп. ред. Р. Басенко. Полтава: ПІЕП, 2022. С. 135-137.
19. Вербіцька М. В. Деякі аспекти оскарження постанови про притягнення до адміністративної відповідальності. *Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. «Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. – Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 32-36.*
20. Вербіцька М. Захист суб'єктів господарювання в адміністративному судочинстві у спорах щодо включення підприємств до переліку ризикових платників податків. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Україна в умовах реформування правової системи: сучасні реалії та міжнародний досвід».* (м. Тернопіль, 28 квітня 2023 р.), ЗУНУ, 2023. С. 42-45.
21. Навчально-методичний посібник для самостійної роботи та практичних занять з навчальної дисципліни «Судочинство в адміністративних судах» для студентів магістратури денної форми навчання / уклад.: Н. Б. Писаренко, І. В. Бойко, О. О. Марченко та ін. Харків: Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, 2018. 60 с.
22. Науково-практичний коментар Кодексу адміністративного судочинства України. Станом на 02.09.2019 р. / Під ред. Д. Журавльова. К. Вид «Професіонал». 2019. 416 с.
23. Огляд судової практики Касаційного адміністративного суду у складі Верховного Суду (актуальна практика). Рішення, внесені до ЄДРСР, за грудень 2020 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/view/VSS00561?an=1>
24. Остапович В. П., Кихтюк Р. М. Правові засади процесуального статусу сторін в адміністративному судочинстві. Видавничий дім «Гельветика». 2020. ISBN: 978-966-992-158-1. URL: <https://oldiplus.ua/rus/pravo/pravovi-zasadi-procesualnogo-statusu-storin-y-administrativnomu-sudochinstvi/>
25. Писаренко Н. Б. Засади адміністративного судочинства (сучасний український контекст): монографія. URL: https://pravo-izdat.com.ua/image/data/Files/599/3Zasadi%20administrativnogo%20sudochinstva_vnutri.pdf
26. Пчелін, В. Б. Організація адміністративного судочинства України: правові засади: монографія. Харків: ТОВ «У справі», 2017. 488 с. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/bitstream/handle/123456789/4519/Orhanizatsiia%20administrativnogo%20sudochinstva%20Ukraini%20pravovi%20zasady%20Monohrafiia%20Pchelin%20Q17.pdf?sequence=4&isAllowed=y>

Законодавство:

1. Засади державної політики України в галузі прав людини: затв. Постановою Верховної Ради України від 17.06.1999 р. № 757-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/757-14#Text>
2. Кодекс адміністративного судочинства України. Відомості Верховної Ради України. 2005. № 35–36, № 37. Ст. 446. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#Text>.
3. Кодекс про адміністративні правопорушення України від 07.12.1984 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/80731-10> <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/80732-10#Text>
4. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (зі змінами, внесеними Протоколом № 11) : Рада Європи, Рим, 4.11.1950 р. (Конвенцію ратифіковано Законом України № 475/97-ВР від 17.07.97). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
5. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show>

6. Митний кодекс України від 13.03.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text>
7. Питання оплати послуг та відшкодування витрат адвокатів, які надають безоплатну вторинну правову допомогу: Постанова Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 р. №465 URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/465-2014-%D0%BF>.
8. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5.07.2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
9. Про виконавче провадження: Закон України від 02.06.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1404-19#Text>
10. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23.02.2006 р. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.
11. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 07.06.2018 № 2447- VIII. *Відомості Верховної Ради*, 2018, № 24, Ст.212. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/card/2447-19>.
12. Про Вищу раду правосуддя : Закон України від 21 грудня 2016 року № 1798 -VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19>.
13. Про відновлення довіри до судової влади в Україні : Закон України від 08.04.2014 № 1188- VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua>
14. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України» від 23.12. 1993року.URL:<http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>
15. Про доступ до судових рішень : Закон України від 22.12.2005 № 3262- IV. *Відомості Верховної Ради України*, 2006, №15, Ст. 128. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/card/3262-15>.
16. Про електронні документи та електронний документообіг: Закон України від 22.05.2003 № 851-IV. *Відомості Верховної Ради України*, 2003, № 36, Ст.275. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/851-15>.
17. Про забезпечення права на справедливий суд: Закон України від 12 лютого 2015 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192-19>.
18. Про запобігання корупції : Закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/main/1475366>.
19. Про Конституційний Суд України : Закон України від 13 липня 2017 року № 2136-VIII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2136-19>
20. Про Концепцію судово-правової реформи в Україні : постанова Верховної Ради України від 28.04.1991 р. *Відомості Верховної Ради України*. 1992. № 30. Ст. 426.
21. Про ліквідацію апеляційних адміністративних судів та утворення апеляційних адміністративних судів в апеляційних округах : Указ Президента України № 455/2017 від 29.12.2017 р. URL: <http://www.president.gov.ua/documents>
22. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовт. 2014 р. №1697-VII URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18>.
23. Про судовий збір (анг. On Court Fee): Закон України від 08.07.2011 № 3674-VI. *Відомості Верховної Ради України*, 2012, № 14, Ст.87
24. Про судову експертизу: Закон України від 25 лютого 1994 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12>.
25. Про судоустрій і статус суддів від 02.06.2016 № 1402-УІІІ. *Відомості Верховної Ради*, 2016, №31,Ст.545. URL:<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19>.

Інтернет-ресурси

1. <http://rada.gov.ua> – Законодавство України
2. <https://csu.gov.ua> – Конституційний Суд України
3. <http://echr.coe.int> – Європейський суд з прав людини
4. <https://supreme.court.gov.ua> – Верховний Суд
5. <https://reustr.court.gov.ua> – Єдиний державний реєстр судових рішень